

Islandzko-polski słownik on-line

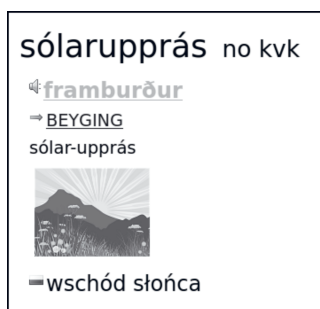
Słowniki są podstawą do poruszania się między dwoma językami oraz kluczową pomocą w nauczaniu języka obcego. Polacy mieszkający na Islandii mieli dotychczas ograniczony dostęp do tego typu narzędzi. Instytut Studiów Islandzkich im. Árnego Magnússona (isl. „Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum”, w skrócie „Árnastofnun”, www.arnastofnun.is) w Reykjavíku podjął się stworzenia nowego słownika islandzko-polskiego on-line. Słownik ma wspomóc posługiwanie się językiem islandzkim w kontaktach między Polakami i Islandczykami i ułatwiać porozumienie między tymi grupami, aby nie trzeba było zawsze uciekać się do języka angielskiego, co jest bardzo powszechne w komunikacji między tymi narodami. Grupami docelowymi słownika są więc Polacy na Islandii, zarówno ci, którzy osiedlili się na wyspie i tam pracują, jak i ci, którzy zatrzymują się tam tylko na krótko. Korzystać z niego mogą uczniowie i studenci, nauczyciele uczący na wszystkich stopniach edukacji oraz tłumacze pisemni i ustni, tłumaczący między tymi dwoma językami.

Z nadejściem nowego wieku praca wydawnicza w odniesieniu do słowników diametralnie się zmieniła, w wyniku czego wydawane są one przede wszystkim w formie elektronicznej i dostępne w internecie. Sprawia to, że dodawanie, poprawianie oraz wszelkiego rodzaju aktualizacje stały się łatwiejsze, niż było to możliwe dotychczas. Árnastofnun miał dostęp do bazy słownikowej w języku islandzkim, a także do koniecznej wiedzy specjalistycznej oraz warunków technicznych, aby się do tej zmiany dostosować. Polski jest dziesiątym językiem docelowym w serii wydanych przez Instytut słowników dwujęzycznych. Przed nim został opracowany ISLEX, który jest słownikiem islandzko-nordyckim z następującymi językami docelowymi: duński, norweski (bokmål i nynorsk), szwedzki, farerski i fiński. ISLEX został opublikowany w 2011 roku. LEXIA jest natomiast słownikiem islandzko-francuskim i islandzko-niemieckim, przy czym jedynie część francuska została opublikowana w 2021 roku. Nad niemiecką wersją trwają jeszcze prace, a jej udostępnienie planowane jest na koniec 2024 roku. W trakcie przygotowania jest również słownik islandzko-angielski. Dostępny jest także słownik jednojęzyczny *Íslensk nútímamálsorðabók* (Słownik współczesnego języka islandzkiego), z którego mogą korzystać osoby z dobrą podstawą w tym języku.

Nowy słownik islandzko-polski zawiera 54 400 islandzkich haseł z tłumaczeniem na język polski. Oparty jest na nowożytnym języku islandzkim, a szczególny nacisk położono na pokazanie przeróżnych związków frazeologicznych, wyrażeń oraz przykładów ich użycia. Islandzkie słownictwo zawarte w słowniku jest systematycznie poddawane analizie i aktualizowane. Do edycji stosowana jest baza danych specjalnie zaprojektowana na potrzeby projektu. Dodatkowo udostępnione są inne narzędzia elektroniczne, np. można posłuchać wymowy nie tylko haseł po

islandzku, lecz również 750 związków frazeologicznych. Przy wszystkich hasłach, które się odmieniają, dołączony jest także link do ich odmiany w *Beygingarlýsing íslensks nútímamáls* (BÍN) – fleksyjnej bazie współczesnego języka islandzkiego.

Słownictwo podzielone jest na 600 kategorii znaczeniowych, takich jak „jedzenie”, „szkoła”, „dźwięki” oraz „ruch”. Oprócz nich istnieją także bardziej tradycyjne grupy znaczeniowe w konkretnych dziedzinach, np. w „geologii”, „matematyce”, „prawie”, „gramatyce” oraz „informatyce”. Proces tłumaczenia na język polski w dużej mierze opiera się na tych kategoriach, co ułatwia pracę tłumaczom, a także zapewnia spójność w obrębie danej grupy.

Zdjęcie 1. Rzeczownik ‘sólarupprás’ z polskim tłumaczeniem ‘wschód słońca’ poniżej

Słownik zawiera około 3000 ilustracji (patrz zdjęcie 1), w szczególności zjawisk w naturze, takich jak zwierzęta i rośliny. Duży nacisk kładziony jest na związki frazeologiczne, których jest łącznie 10 000, a także 4000 związków dwóch czasowników, np. *gera við* (naprawiać) lub *koma fyrir* (dziać się). W słowniku można znaleźć również 34 000 przykładów użycia słów islandzkich w naturalnym kontekście.

Związki frazeologiczne stanowią ważną część słownika islandzko-polskiego. Sprawiają one wiele trudności uczniom i studentom uczącym się języka islandzkiego jako drugiego języka i dlatego należy poświęcić im należyłą uwagę. Dzieli się na dwie główne kategorie: „zwroty” (ang. *collocations*) lub „frazologizmy”. Zwroty składają się z członu głównego oraz podrzędnego (zdjęcie 2), a ich znaczenie jest zazwyczaj oczywiste, tak jak w przypadku słowa *loft* (powietrze): <svífa> í loftinu (<szybować / kołysać się> w powietrzu), <horfa> út í loftið (<patrzyć> w niebo) oraz <kasta boltanum> upp í loftið (<rzucić piłkę> w górę do góry) (patrz Jón Hilmar Jónsson 2005: xix–xx). Frazologizmy zazwyczaj nie są równie transparentne i zrozumienie ich na podstawie znaczenia poszczególnych słów może okazać się kłopotliwe. Przykładem mogą być te związane ze słowem *eldur* (ogień): *fara úr öskunni í eldinn* (trafić z deszczu pod rynnę), *hafa mörg járn í eldinum* (łapać ileś srok za ogon) oraz *hella olíu á eldinn* (dolewać oliwy do ognia). Mamy do czynienia z porównaniami (metaforami), których znaczenie funkcjonuje jako całość, bez możliwości złożenia sensu z poszczególnych słów składowych.

klukka no kvk

🔊 framburður

→ BEYGING

1

(tímamælir)

= zegar

hvað er klukkan?

= która jest godzina?

klukkan er <tvö>

= jest druga

klukkan er að verða <tvö>

= jest prawie <druga>

klukkan er <tíu mínútur> gengin í <fjögur>

= jest <dziesięć> po <trzeciej>

klukkan er <tíu mínútur> yfir <þrjú>

= jest <dziesięć> po <trzeciej>

klukkan slær

= zegar bije (wybija godziny)

klukkuna vantar <tvær mínútur> í <þrjú>

= jest za <dwie minuty> <trzecia>

Zdjęcie 2. 'Klukka' (zegar). Wyraz jest prosty, ale łączy się z innymi w wielu związkach frazeologicznych, które także muszą zostać przetłumaczone na język polski

Za rozpoczęcie projektu można przyjąć 2019 rok, gdy na ten cel został przyznany grant w wysokości 3 milionów koron islandzkich (obecnie ok. 85 tysięcy złotych) z jednego z funduszy Uniwersytetu Islandii. Jako redaktor języka polskiego do tego projektu został zatrudniony Stanisław Bartoszek, który stworzył podstawę obecnego słownika. Stanisław miał na tamten moment duże doświadczenie w tym zakresie, gdyż sam wydał wcześniej słownik islandzko-polski. Tak jak w przypadku innych słowników tworzonych przez Instytut Árnego Magnússona również i ten projekt prowadzony jest przez Halldórę Jónsdóttir, a redaktorem naczelnym jest Þórdís Úlfarsdóttir.

Pod koniec 2022 roku Árnastofnun otrzymał z islandzkiego Ministerstwa ds. socjalnych i rynku pracy grant w wysokości 15 milionów koron islandzkich (obecnie ok. 427 tysięcy złotych), co umożliwiło wzmożenie prac nad słownikiem. Oprócz Stanisława do projektu zatrudniono dwóch redaktorów, Aleksandrę Kieliszewską i Mirosława Ambroziaka – absolwentów Uniwersytetu Islandii na kierunkach islandzki jako drugi język i translatoryka. Dodatkowym doradcą i tłumaczem haseł ze swojego obszaru ekspertyzy jest Emilia Młyńska, która pracowała w szkołach jako doradca ds. nauczania dzieci imigrantów.

W późniejszym czasie do zespołu dołączył Paweł Bartoszek, który ma wiedzę na temat szeroko pojętej administracji. Związane z nią słownictwo jest bardzo bogate i niezmiernie ważne dla imigrantów.

Zdjęcie 3. Zespół redakcyjny na spotkaniu na początku 2023 roku. Od lewej: Emilia Młyńska, Stanisław Bartoszek, Halldóra Jónsdóttir, Mirosław Ambroziak, Þórdís Úlfarsdóttir oraz Aleksandra Kieliszewska. Fot.: Sigurður Stefán Jónsson

Istnieje duża potrzeba jak najszybszego udostępnienia całego materiału zainteresowanym, co jest możliwe dzięki wcześniej wspomnianemu grantowi. Do marca 2024 roku przetłumaczono ponad 32 000 haseł, co stanowi ok. 60% całego słownictwa. Prace toczą się według określonych priorytetów, tak aby najważniejsze słowa były jako pierwsze dostępne w języku polskim. Publikacja słownika na stronie Árnastofnun planowana jest na drugą połowę 2024 roku, wtedy będzie on dostępny dla wszystkich bezpłatnie.

Słowniki

Beygingarlýsing íslensks nútímamáls (BÍN). Kristín Bjarnadóttir (redaktorka).

Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. (<https://bin.arnastofnun.is/>)

ISLEX, íslensk-skandinavísk orðabók. Þórdís Úlfarsdóttir (redaktorka naczelna).

Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. (<https://islex.arnastofnun.is/>)

Íslensk nútímamálsorðabók. Halldóra Jónsdóttir og Þórdís Úlfarsdóttir (redaktorki). Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. (<https://islenskordabok.arnastofnun.is>)

Íslensk-pólsk orðabók. Þórdís Úlfarsdóttir (redaktorka naczelna). Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. (<https://polska.arnastofnun.is/> ma być docelowym linkiem)

Jónsson, Jón Hilmar. 2005. *Stóra orðabókin um íslenska málnotkun*. Reykjavík: JPV. LEXÍA, íslensk-frönsk og þýsk orðabók. Þórdís Úlfarsdóttir (redaktorka naczelna). Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. (<https://lexia.arnastofnun.is/>)

Redaktorki słownika

Halldóra Jónsdóttir
Árni Magnússon Institute for Icelandic Studies
<https://orcid.org/0009-0007-8617-7032>

Þórdís Úlfarsdóttir
Árni Magnússon Institute for Icelandic Studies
<https://orcid.org/0009-0004-7316-4951>

tłum. Aleksandra Kieliszewska
Uniwersytet Gdański
<https://orcid.org/0009-0009-2252-3586>